ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ (έκτο τμήμα)
της 25ης Μαρτίου 1999 *

Στην υπόθεση C-112/97,

Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, εκπροσωπουμένη από τους Paolo Stancanelli και Hans Støvlbaek, μέλη της Νομικής Υπηρεσίας, με αντίκλητο στο Λουξεμβούργο τον Carlos Gómez de la Cruz, μέλος της ίδιας υπηρεσίας, Centre Wagner, Kirchberg,

προσφεύγουσα,

κατά

Ιταλικής Δημοκρατίας, εκπροσωπουμένης από τον καθηγητή Umberto Leanza, προϊστάμενο της υπηρεσίας διπλωματικών διαφορών του Υπουργείου Εξωτερικών, επικουρούμενο από τη Francesca Quadri, avvocato dello Stato, με τόπο επιδόσεων στο Λουξεμβούργο την Πρεσβεία της Ιταλίας, 5, rue Marie-Adélaïde,

καθής,

που έχει ως αντικείμενο να αναγνωριστεί ότι η Ιταλική Δημοκρατία, θεσπίζοντας και διατηρώντας σε ισχύ μια ρύθμιση που προβλέπει υποχρεωτικά την εγκατάσταση σε κατοικημένους χώρους αποκλειστικά και μόνο «στεγανοποιημένων» καυστήρων, απαγορεύοντας δηλαδή έμμεσα την εγκατάσταση καυστήρων άλλου μεν τύπου αλλά σύμφωνων προς την οδηγία 90/396/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 29ης Ιουνίου 1990, για την προσέγγιση των νομοθεσιών των κρατών μελών σχετικά με τις συσκευές αερίου (ΕΕ L 196, σ. 15), παρέβη τις υποχρεώσεις που υπέχει από το κοινοτικό δίκαιο,

* Γλώσσα διαδικασίας: η ιταλική.

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (έκτο τμήμα),

συγκείμενο από τους G. Hirsch, πρόεδρο του δεύτερου τμήματος και προεδρεύοντα του έκτου τμήματος, G. F. Mancini, H. Ragnemalm, R. Schintgen και K. M. Ιωάννου (εισηγητή), δικαστές,

γενικός εισαγγελέας: S. Alber
γραμματέας: R. Grass

έχοντας υπόψη την έκθεση του εισηγητή δικαστή,

αφού άκουσε τον γενικό εισαγγελέα που ανέπτυξε τις προτάσεις του κατά τη συνεδρίαση της 9ης Ιουλίου 1998,

εκδίδει την ακόλουθη

Απόφαση

1 Με δικόγραφο που κατέθεσε στη Γραμματεία του Δικαστηρίου στις 18 Μαρτίου 1997, η Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων άσκησε, δυνάμει του άρθρου 169 της Συνθήκης ΕΚ, προσφυγή με αντικείμενο να αναγνωριστεί ότι η Ιταλική Δημοκρατία, θεσπίζοντας και διατηρώντας σε ισχύ μια ρύθμιση που προβλέπει υποχρεωτικά την εγκατάσταση σε κατοικημένους χώρους αποκλειστικά και μόνο «στεγανοποιημένων» καυστήρων, απαγορεύοντας δηλαδή έμμεσα την εγκατάσταση καυστήρων άλλου μεν τύπου αλλά σύμφωνων προς την οδηγία 90/396/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 29ης Ιουνίου 1990, για την προσέγγιση των νομοθεσιών των κρατών μελών σχετικά με τις συσκευές αερίου (ΕΕ L 196, σ. 15, στο εξής: οδηγία), παρέβη τις υποχρεώσεις που υπέχει από το κοινοτικό δίκαιο.

Η οδηγία

2 Η οδηγία εκδόθηκε βάσει του άρθρου 100 Α της Συνθήκης ΕΟΚ, του οποίου οι διατάξεις επαναλαμβάνονται στο ίδιο άρθρο της Συνθήκης ΕΚ. Σκοπός της είναι η επίτευξη της ελεύθερης κυκλοφορίας των συσκευών αερίου εντός του κοινοτικού εδάφους, με ταυτόχρονη προστασία της ασφάλειας και της υγείας των προσώπων και, ενδεχομένως, των κατοικιδίων ζώων και των αγαθών από τους κινδύνους που ενέχει η χρήση των συσκευών αερίου.

3 Συναφώς, η πρώτη αιτιολογική σκέψη της οδηγίας επισημαίνει «ότι εναπόκειται στα κράτη μέλη να εξασφαλίζουν στο έδαφός τους την ασφάλεια και την υγεία των προσώπων και, ενδεχομένως, των κατοικιδίων ζώων και των αγαθών, έναντι των κινδύνων από τη χρήση συσκευών αερίου». Στην πέμπτη αιτιολογική σκέψη διευκρινίζεται επίσης ότι, σύμφωνα με τη «νέα θεώρηση όσον αφορά την προσέγγιση των νομοθεσιών», «η νομοθετική εναρμόνιση στην παρούσα περίπτωση πρέπει να περιοριστεί μόνο στις προδιαγραφές που είναι αναγκαίες για την ικανοποίηση των βασικών απαιτήσεων αναγκαστικού δικαίου για την ασφάλεια, την υγεία και την εξοικονόμηση ενεργείας όσον αφορά τις συσκευές αερίου· ότι οι απαιτήσεις αυτές πρέπει να αντικαταστήσουν τις εθνικές προδιαγραφές στον τομέα αυτό, διότι είναι βασικές».

4 Κατά το άρθρο της 1, παράγραφος 1, πρώτη περίπτωση, η οδηγία έχει εφαρμογή «στις συσκευές αερίων καυσίμων οι οποίες χρησιμοποιούνται για μαγειρική, θέρμανση, θέρμανση νερού, ψύξη, φωτισμό και πλύσιμο, οι οποίες λειτουργούν, κατά περίπτωση, με κανονική θερμοκρασία νερού όχι μεγαλύτερη από 105 °C και οι οποίες στο εξής ονομάζονται "συσκευές". Οι καυστήρες με συνεχή ή διακεκομμένη εμφύσηση αέρα (forced draught burners) και τα θερμαντικά σώματα που πρόκειται να εξοπλιστούν με τέτοιους καυστήρες θεωρούνται επίσης συσκευές».

5 Κατά το άρθρο 2, παράγραφος 1, της οδηγίας, «τα κράτη μέλη θεσπίζουν όλες τις αναγκαίες διατάξεις προκειμένου να εξασφαλίσουν ότι οι συσκευές που αναφέρονται στο άρθρο 1 είναι δυνατό να διατίθενται στην αγορά και να τίθενται σε λειτουργία μόνον εφόσον, κανονικά χρησιμοποιούμενες, δεν θέτουν σε κίνδυνο την ασφάλεια ανθρώπων, κατοικιδίων ζώων ή αγαθών».

6 Το άρθρο 3 προβλέπει τα εξής:

«Οι συσκευές και οι εξοπλισμοί που αναφέρονται στο άρθρο 1 πρέπει να πληρούν τις βασικές απαιτήσεις οι οποίες ισχύουν γι' αυτές και οι οποίες εκτίθενται στο παράρτημα Ι».

7 Το άρθρο 4, παράγραφος 1, ορίζει τα εξής:

«Τα κράτη μέλη δεν μπορούν να απαγορεύουν, να περιορίζουν ή να εμποδίζουν τη διάθεση στην αγορά και τη λειτουργία συσκευών οι οποίες πληρούν τις βασικές απαιτήσεις της παρούσας οδηγίας.»

8 Το άρθρο 5 της οδηγίας ορίζει τα εξής:

«1. Τα κράτη μέλη θεωρούν ότι οι συσκευές και εξοπλισμοί πληρούν τις βασικές απαιτήσεις του άρθρου 3, εφόσον οι εν λόγω συσκευές ή οι εν λόγω εξοπλισμοί συμφωνούν με:

α) τα σχετικά εθνικά πρότυπα τα οποία μεταγράφουν τα εναρμονισμένα πρότυπα των οποίων τα στοιχεία δημοσιεύονται στην *Επίσημη Εφημερίδα των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων*.

(...)»

9 Κατά το άρθρο 6, παράγραφος 1, της οδηγίας:

«Όταν κάποιο κράτος μέλος ή η Επιτροπή θεωρεί ότι τα πρότυπα τα οποία αναφέρονται στο άρθρο 5, παράγραφος 1, δεν πληρούν πλήρως τις βασικές απαιτήσεις που αναφέρονται στο άρθρο 3, η Επιτροπή ή το εν λόγω κράτος μέλος φέρει το θέμα ενώπιον της μόνιμης επιτροπής που συγκροτείται δυνάμει της οδηγίας 83/189/ΕΟΚ και ονομάζεται στη συνέχεια "επιτροπή", εκθέτοντας τους λόγους της. Η επιτροπή γνωμοδοτεί επειγόντως.

Με βάση τη γνώμη της επιτροπής, η Επιτροπή ενημερώνει τα κράτη μέλη αν είναι αναγκαίο ή όχι να αποσύρουν τα εν λόγω πρότυπα από τις δημοσιεύσεις που αναφέρονται στο άρθρο 5, παράγραφος 1.»

10 Το άρθρο 7 της οδηγίας ορίζει τα εξής:

«1. Όταν κάποιο κράτος μέλος διαπιστώσει ότι κανονικά χρησιμοποιούμενες συσκευές που φέρουν το σήμα ΕΚ είναι δυνατό να θέσουν σε κίνδυνο την ασφάλεια προσώπων, κατοικιδίων ζώων ή αγαθών, λαμβάνει κάθε πρόσφορο μέτρο προκειμένου οι εν λόγω συσκευές να αποσυρθούν από την αγορά ή να απαγορευθεί ή να περιοριστεί η διάθεσή τους στην αγορά.

Το εν λόγω κράτος μέλος ενημερώνει αμέσως την Επιτροπή σχετικά με τα μέτρα αυτά, αναφέροντας τους λόγους για τους οποίους έλαβε την απόφασή του και, ειδικότερα, αν η μη πιστότητα οφείλεται σε:

α) μη τήρηση των βασικών απαιτήσεων του άρθρου 3, σε περίπτωση που η συσκευή δεν ανταποκρίνεται στα πρότυπα του άρθρου 5, παράγραφος 1·

β) κακή εφαρμογή των προτύπων του άρθρου 5, παράγραφος 1·

γ) ελλείψεις των ίδιων των προτύπων του άρθρου 5, παράγραφος 1.

2. Η Επιτροπή συνεννοείται με τα ενδιαφερόμενα μέρη το ταχύτερο δυνατόν. Όταν, μετά τις συνεννοήσεις αυτές, η Επιτροπή διαπιστώσει ότι δικαιολογείται η λήψη των μέτρων που αναφέρονται στην παράγραφο 1, ενημερώνει αμέσως σχετικά το κράτος μέλος το οποίο έλαβε τα μέτρα καθώς και τα υπόλοιπα κράτη μέλη.

Στην περίπτωση που η απόφαση η οποία αναφέρεται στην παράγραφο 1 λαμβάνεται λόγω ελλείψεων των προτύπων, η Επιτροπή, ύστερα από συνεννόηση με τα ενδιαφερόμενα μέρη, φέρει το θέμα ενώπιον της επιτροπής εντός δύο μηνών, εφόσον το κράτος μέλος το οποίο έλαβε τα μέτρα προτίθεται να τα διατηρήσει σε ισχύ, και κινεί τις διαδικασίες που αναφέρονται στο άρθρο 6.

(...)»

11 Τέλος, τα άρθρα 8 έως 11 και τα παραρτήματα ΙΙ και ΙΙΙ της οδηγίας αναφέρουν τις προϋποθέσεις υπό τις οποίες τίθεται το σήμα πιστότητας ΕΚ στις συσκευές που πληρούν τις βασικές απαιτήσεις της οδηγίας. Οι διατάξεις αυτές προβλέπουν τις αναγκαίες προς τούτο διαδικασίες βεβαιώσεως και επιτηρήσεως.

12 Οι βασικές προδιαγραφές τις οποίες πρέπει να πληρούν οι συσκευές που καλύπτονται από την οδηγία προσδιορίζονται στο παράρτημα Ι. Ειδικότερα, απαριθμούνται:

— στο σημείο 1, οι οδηγίες και οι προειδοποιήσεις που προορίζονται για τον εγκαταστάτη και τον χρήστη και αφορούν τις ορθές συνθήκες εγκαταστάσεως, συντηρήσεως, χρήσεως και λειτουργίας των συσκευών,

— στο σημείο 2, οι προδιαγραφές σχετικά με τα υλικά που πρέπει να χρησιμοποιούνται στην κατασκευή των συσκευών,

— στο σημείο 3, οι απαιτήσεις σχετικά με τη σχεδίαση και την κατασκευή, κυρίως δε για ορισμένες συνθήκες λειτουργίας και για ορισμένα χαρακτηριστικά των εν λόγω συσκευών.

Η επίμαχη εθνική νομοθεσία

13 Στην Ιταλία το άρθρο 5, παράγραφος 10, του decreto del Presidente della Repubblica (προεδρικού διατάγματος) 412, της 26ης Αυγούστου 1993, περί κανόνων σχετικών με τη σχεδίαση, την εγκατάσταση, τη χρήση και τη συντήρηση των συστημάτων θερμάνσεως των κτιρίων προς τον σκοπό περιορισμού της καταναλώσεως ενέργειας, σύμφωνα με το άρθρο 4, παράγραφος 4, του νόμου 10, της 9ης Ιανουαρίου 1991 [τακτικό συμπλήρωμα της *GURI* (Εφημερίδας της Κυβερνήσεως της Ιταλικής Δημοκρατίας) 242, της 14ης Οκτωβρίου 1993, στο εξής: ΠΔ 412/93], επιβάλλει, στις περιπτώσεις νέας εγκαταστάσεως ή μετατροπής συσκευών θερμάνσεως που περιλαμβάνουν την εγκατάσταση αυτοτελών καυστήρων, με εξαίρεση τις περιπτώσεις απλής αντικαταστάσεως, τη χρήση καυστήρων που να είναι απομονωμένοι από τους κατοικημένους χώρους ή συσκευών οποιουδήποτε άλλου τύπου, εφόσον οι συσκευές αυτές τοποθετούνται στον εξωτερικό χώρο ή σε ιδιαίτερους χώρους που είναι κατάλληλοι από τεχνική άποψη.

Η διαδικασία πριν από την άσκηση της προσφυγής

14 Η Επιτροπή, θεωρώντας ότι η ανωτέρω διάταξη είναι ασυμβίβαστη με το άρθρο 4 της οδηγίας, όχλησε με έγγραφο της 3ης Οκτωβρίου 1994 την Ιταλική Κυβέρνηση και της ζήτησε να της υποβάλει συναφώς τις παρατηρήσεις της σύμφωνα με το άρθρο 169 της Συνθήκης.

15 Η Ιταλική Κυβέρνηση απάντησε με έγγραφο της 5ης Δεκεμβρίου 1994. Με το έγγραφο αυτό διατύπωσε παρατηρήσεις σχετικά με την πραγματική σημασία της επίμαχης διατάξεως, τους ουσιαστικούς λόγους της θεσπίσεώς της και το ζήτημα του συμβατού της με την κοινοτική νομοθεσία.

16 Η Επιτροπή, κρίνοντας την απάντηση αυτή μη ικανοποιητική, απηύθυνε στην Ιταλική Δημοκρατία, με έγγραφο της 28ης Νοεμβρίου 1995, αιτιολογημένη γνώμη, με την οποία την κάλεσε να συμμορφωθεί προς αυτή εντός διμήνου από την παραλαβή της.

17 Με έγγραφο που απέστειλε στην Επιτροπή στις 6 Ιουνίου 1996, η Ιταλική Κυβέρνηση δήλωσε ότι ήταν διατεθειμένη να αναζητήσει λύση σύμφωνη προς το κοινοτικό δίκαιο, εξετάζοντας ακόμη και τη δυνατότητα τροποποιήσεως της επίμαχης διατάξεως του ΠΔ 412/93. Με μεταγενέστερο έγγραφο, της 5ης Δεκεμβρίου 1996, η Ιταλική Κυβέρνηση διαβίβασε στην Επιτροπή σχέδιο κειμένου τροποποιούντος τη διάταξη αυτή, ώστε να την καταστήσει σύμφωνη προς το κοινοτικό δίκαιο, και επισήμανε ότι θα επιδίωκε την ταχεία έγκριση του σχεδίου αυτού.

18 Η Επιτροπή, μη έχοντας λάβει έκτοτε κανένα στοιχείο σχετικά με την έγκριση της τροποποιήσεως αυτής, άσκησε την παρούσα προσφυγή.

Η προσφυγή

19 Η Επιτροπή υποστηρίζει ότι το άρθρο 5, παράγραφος 10, του ΠΔ 412/93, μη επιτρέποντας την εγκατάσταση άλλων καυστήρων πλην των «μονωμένων» (π.χ. των «μη στεγανοποιημένων» καυστήρων) παρά μόνο σε εξωτερικό χώρο ή στους χώρους που προορίζονται για τους καυστήρες αυτούς, απαγορεύει συγκεκριμένα, έστω και σιωπηρά, την εγκατάσταση των καυστήρων αυτών σε κατοικημένους χώρους στις περιπτώσεις νέας εγκαταστάσεως ή μετατροπής συσκευών θερμάνσεως.

20 Κατά την Επιτροπή, η συγκεκριμένη αυτή απαγόρευση, ακόμη και αν δεν αποτελεί απαγόρευση εμπορίας των «μη στεγανοποιημένων» καυστήρων ούτε γενική απαγόρευση εγκαταστάσεώς τους, αντιβαίνει προς το άρθρο 4 της οδηγίας, διότι αποτελεί εμπόδιο στη χρησιμοποίηση συσκευών για τις οποίες ισχύει η οδηγία αυτή και οι οποίες πληρούν τις βασικές απαιτήσεις της οδηγίας.

21 Κατά την Επιτροπή, οι απαιτήσεις αυτές προβλέπονται περιοριστικά και υποκαθιστούν τις απαιτήσεις που θέτει στον τομέα αυτό το εθνικό δίκαιο. Η ορθότητα του συμπεράσματος αυτού επιβεβαιώνεται τόσο από την πέμπτη αιτιολογική σκέψη της οδηγίας όσο και από τη λογική στην οποία στηρίζονται τα άρθρα 3 και 4 της οδηγίας, τα οποία προβλέπουν ότι, εφόσον οι συσκευές πληρούν τις βασικές κοινοτικές προδιαγραφές, τα κράτη μέλη δεν μπορούν να απαγορεύουν, να περιορίζουν ή να εμποδίζουν την ελεύθερη κυκλοφορία τους και τη χρήση τους εντός της Κοινότητας επιβάλλοντας πρόσθετες προδιαγραφές.

22 Η Ιταλική Κυβέρνηση ισχυρίζεται ότι οι καυστήρες που δεν είναι απομονωμένοι δεν πληρούν τις βασικές προδιαγραφές της οδηγίας. Ειδικότερα, το σημείο 3.4.3 του παραρτήματος Ι της οδηγίας, ένα από τα σημεία που διασαφηνίζουν τις απαιτήσεις αυτές, ορίζει ότι: «Οι συσκευές οι οποίες συνδέονται με αγωγό απομάκρυνσης των προϊόντων καύσης πρέπει να κατασκευάζονται έτσι ώστε, σε περίπτωση μη φυσιολογικού ελκυσμού, να μην προκαλείται έκλυση προϊόντων καύσης σε ποσότητα που συνιστά κίνδυνο για τον συγκεκριμένο χώρο». Κατά συνέπεια, σε καμία περίπτωση δεν επιτρέπεται τέτοια έκλυση εντός του χώρου στον οποίο είναι εγκατεστημένη η συσκευή.

23 Η πιθανότητα όμως αυτή υπάρχει, κατά την Ιταλική Κυβέρνηση, για όλες τις μη στεγανοποιημένες συσκευές. Κατά την κυβέρνηση αυτή, παρά το γεγονός ότι κάθε μη στεγανοποιημένη συσκευή πρέπει να έχει τον κατάλληλο μηχανισμό ασφαλείας, σκοπός του οποίου είναι να διακόπτει την καύση σε περίπτωση εκλύσεως προϊόντων καύσεως, στο εργαστήριο θερμικών και τεχνολογικών πειραμάτων της εταιρίας Italgas του Asti πραγματοποιήθηκαν διάφορα πειράματα που απέδειξαν ότι υπό ορισμένες προϋποθέσεις, και συγκεκριμένα:

— όταν η ταχύτητα του καθοδικού ανέμου στον αγωγό απομακρύνσεως των προϊόντων καύσεως υπερέβαινε τα 0,5 m/sec,

— όταν ο καθοδικός άνεμος φυσούσε στον αγωγό απομακρύνσεως των προϊόντων καύσεως κατά ριπές διάρκειας 15 δευτερολέπτων, τις οποίες διαδέχονταν περίοδοι φυσιολογικού ελκυσμού διάρκειας 30 δευτερολέπτων,

— όταν ο βαθμός αποφράξεως του εναλλάκτη θερμότητας ανερχόταν σε 88 %,

ο εν λόγω μηχανισμός δεν μπόρεσε να εμποδίσει τη σοβαρή ρύπανση εντός του χώρου εγκαταστάσεως της συσκευής, μολονότι υπήρχε κανονικός εξαερισμός, σύμφωνα με τις ισχύουσες τεχνικές προδιαγραφές.

24 Η Ιταλική Κυβέρνηση θεωρεί ότι ανάλογες παρατηρήσεις μπορούν επίσης να διατυπωθούν σε σχέση με τις διατάξεις των σημείων 3.1.9 και 3.2.1 του εν λόγω παραρτήματος I της οδηγίας, κατά τα οποία κάθε συσκευή πρέπει να σχεδιάζεται και να κατασκευάζεται κατά τρόπο ώστε οποιαδήποτε βλάβη να μη συνιστά αιτία κινδύνου και οποιαδήποτε διαφυγή αερίου να μη δημιουργεί κινδύνους. Οι απαιτήσεις αυτές δεν μπορεί να πληρούνται πλήρως παρά μόνον όταν υπάρχει μόνωση μεταξύ του χώρου της εγκαταστάσεως της συσκευής και των κατοικημένων χώρων.

25 Η Επιτροπή υποστηρίζει ότι η πλήρης τήρηση των βασικών απαιτήσεων τις οποίες προβλέπει η οδηγία εγγυάται από τεχνική άποψη την ασφάλεια όλων των συσκευών αερίου για τις οποίες ισχύει η οδηγία αυτή.

26 Η Επιτροπή αναφέρει ειδικότερα ότι το εναρμονισμένο πρότυπο EN 297, το οποίο εγκρίθηκε από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή Τυποποιήσεως (ΕΕ 1995, C 187, σ. 9) και αφορά, μεταξύ άλλων, τους μη στεγανοποιημένους καυστήρες, προβλέπει στο σημείο 3.5.8 ότι οι καυστήρες πρέπει να έχουν μηχανισμό ασφαλείας που να διακόπτει τη λειτουργία της συσκευής σε περίπτωση κατά την οποία επί ορισμένο χρόνο δεν είναι φυσιολογική η απομάκρυνση των προϊόντων της καύσεως. Κατά συνέπεια, πλην αποδείξεως περί του εναντίου, τα κράτη μέλη έχουν την υποχρέωση, βάσει του άρθρου 5 της οδηγίας, να δέχονται κατά τεκμήριο ότι οι μη στεγανοποιημένες συσκευές που έχουν αυτό τον μηχανισμό πληρούν τη βασική προδιαγραφή που προβλέπεται στο σημείο 3.4.3 του παραρτήματος I της οδηγίας.

27 Η Επιτροπή δηλώνει ότι γνώριζε τα εργαστηριακά πειράματα της εταιρίας Italgas, αλλά τα θεώρησε δυσανάλογα, διότι οι συνθήκες, υπό τις οποίες διεξήχθησαν, πολύ δύσκολα μπορούν να συντρέξουν στην πραγματικότητα.

28 Τέλος, η Επιτροπή υποστηρίζει ότι, ακόμη και αν τα τεχνικής φύσεως επιχειρήματα της Ιταλικής Κυβερνήσεως ήσαν βάσιμα, η Ιταλική Δημοκρατία έπρεπε να εφαρμόσει τις κοινοτικές διαδικασίες που προβλέπονται στα άρθρα 6 και 7 της οδηγίας και δεν μπορούσε να εκδώσει μονομερώς διατάξεις όπως το άρθρο 5, παράγραφος 10, του ΠΔ 412/93.

29 Κατ' αρχάς επιβάλλεται να αναφερθεί ότι, όπως προκύπτει από τη δικογραφία, οι μη στεγανοποιημένοι καυστήρες είναι συσκευές που χρησιμοποιούνται για τη θέρμανση και/ή τη θέρμανση νερού και οι οποίες λειτουργούν με αέρια καύσιμα. Κατά συνέπεια, εμπίπτουν στο καθ' ύλην πεδίο εφαρμογής της οδηγίας, το οποίο προσδιορίζεται στο άρθρο 1, παράγραφος 1, πρώτη περίπτωση, της εν λόγω οδηγίας.

30 Στη συνέχεια πρέπει να υπομνηστεί ότι, κατά το άρθρο 3 της οδηγίας, οι συσκευές και οι εξοπλισμοί που αναφέρονται στο άρθρο 1 πρέπει να πληρούν τις βασικές προδιαγραφές οι οποίες ισχύουν γι' αυτές και οι οποίες εκτίθενται στο παράρτημα Ι.

31 Οι προδιαγραφές αυτές αφορούν, μεταξύ άλλων, τις οδηγίες για τον εγκαταστάτη και τον χρήστη των συσκευών, τα χρησιμοποιούμενα υλικά και κυρίως τη σχεδίαση και την κατασκευή των συσκευών.

32 Από την πέμπτη αιτιολογική σκέψη της οδηγίας προκύπτει ότι οι προδιαγραφές αυτές αντικαθιστούν τις εθνικές προδιαγραφές στον τομέα της ασφάλειας, της υγείας και της εξοικονομήσεως ενέργειας, πράγμα που σημαίνει ότι οι προδιαγραφές αυτές προβλέπονται περιοριστικώς στους τομείς τους οποίους αφορούν.

33 Για τον λόγο ακριβώς αυτό το άρθρο 4 της οδηγίας επιβάλλει στα κράτη μέλη να μην απαγορεύουν, να μην περιορίζουν και να μην εμποδίζουν τη διάθεση στην αγορά και τη λειτουργία των συσκευών οι οποίες πληρούν τις βασικές απαιτήσεις της οδηγίας.

34 Κατά συνέπεια, για να επιτρέπεται η διάθεση στην αγορά και η λειτουργία των συσκευών για τις οποίες ισχύει η οδηγία, στις οποίες περιλαμβάνονται οι μη στεγανοποιημένοι καυστήρες, αρκεί οι συσκευές αυτές να πληρούν τις βασικές απαιτήσεις της οδηγίας.

35 Μεταξύ των απαιτήσεων αυτών καταλέγεται η προβλεπόμενη στο σημείο 3.4.3 του παραρτήματος Ι της οδηγίας. Κατά τη διάταξη αυτή, η συσκευή πρέπει να είναι κατασκευασμένη έτσι ώστε, σε περίπτωση μη φυσιολογικής ελκύσεως, να μην προκαλείται έκλυση προϊόντων καύσης σε ποσότητα που συνιστά κίνδυνο για τον συγκεκριμένο χώρο.

36 Αντίθετα απ' ό,τι υποστηρίζει η Ιταλική Κυβέρνηση, οι μη στεγανοποιημένοι καυστήρες μπορούν να πληρούν την προδιαγραφή αυτή. Πράγματι, από τη δικογραφία προκύπτει ότι όλες οι συσκευές αυτού του είδους έχουν, κατ' εφαρμογή του εναρμονισμένου προτύπου ΕΝ 297, ένα μηχανισμό ασφάλειας που διακόπτει τη λειτουργία της συσκευής όταν επί ορισμένο χρόνο δεν είναι φυσιολογική η απομάκρυνση των προϊόντων καύσεως.

37 Το ανωτέρω συμπέρασμα δεν αναιρείται από τα αποτελέσματα των εργαστηριακών πειραμάτων της εταιρίας Italgas, τα οποία επικαλείται η Ιταλική Κυβέρνηση.

38 Πρώτον, όπως υποστήριξε η Επιτροπή χωρίς να αντικρουστεί από πειστικά επιχειρήματα της Ιταλικής Κυβερνήσεως, οι συνθήκες υπό τις οποίες διεξήχθησαν τα πειράματα αυτά δύσκολα μπορούν να συντρέξουν στην πραγματικότητα.

39 Δεύτερον, εφόσον η συγκεκριμένη χρήση ορισμένου μη στεγανοποιημένου καυστήρα, ο οποίος πληροί τις βασικές απαιτήσεις της οδηγίας, εμφάνιζε, σε περίπτωση κατά την οποία επικρατούσαν ορισμένες συνθήκες, προβλήματα από την άποψη της λειτουργίας του μηχανισμού ασφάλειας, η Ιταλική Κυβέρνηση θα μπορούσε να εφαρμόσει τις διαδικασίες που προβλέπονται στα άρθρα 6 και 7 της οδηγίας. Δεν αμφισβητείται όμως ότι η Ιταλική Κυβέρνηση δεν κίνησε τις διαδικασίες αυτές.

40 Κατά συνέπεια, η επιχειρηματολογία που αναπτύσσει η Ιταλική Κυβέρνηση βάσει του σημείου 3.4.3 του παραρτήματος Ι της οδηγίας πρέπει να απορριφθεί.

41 Όσον αφορά τον ισχυρισμό ότι ένας μη στεγανοποιημένος καυστήρας δεν μπορεί να πληροί τις βασικές προδιαγραφές που προβλέπονται στα σημεία 3.1.9 και 3.2.1 του παραρτήματος Ι της οδηγίας, επιβάλλεται η διαπίστωση ότι η Ιταλική Δημοκρατία δεν προσκόμισε κανένα στοιχείο ικανό να αποδείξει το βάσιμο του ισχυρισμού αυτού, πέραν των επιχειρημάτων που είχε ήδη αναπτύξει σχετικά με το σημείο 3.4.3 του ίδιου παραρτήματος.

42 Κατά συνέπεια, ο ισχυρισμός αυτός πρέπει επίσης να απορριφθεί.

43 Η Ιταλική Κυβέρνηση ισχυρίζεται επίσης ότι η επίμαχη διάταξη του ΠΔ 412/93 ουδόλως απαγορεύει την εγκατάσταση άλλων τύπων συσκευών, διαφορετικών από τους «στεγανοποιημένους», αλλά περιέχει απλώς ορισμένες προδιαγραφές σχετικά με τον χώρο και τον τρόπο της εγκαταστάσεώς τους. Για να υπάρχει επομένως πραγματικός περιορισμός ή πραγματικό εμπόδιο στην εμπορία των μη στεγανοποιημένων καυστήρων, θα έπρεπε να αποδειχθεί ότι δεν υπάρχει η δυνατότητα εγκαταστάσεως τέτοιας συσκευής σε εξωτερικό χώρο ή απομο-

νώσεως της συσκευής αυτής σε περίπτωση εγκαταστάσεώς της εντός κατοικημένου χώρου. Η Επιτροπή όμως υποστήριξε απλώς θεωρητικά ότι η εν λόγω διάταξη είναι ασυμβίβαστη με την κοινοτική νομοθεσία, χωρίς να προσκομίσει κανένα στοιχείο που να αποδεικνύει ότι η διάταξη αυτή απαγορεύει, περιορίζει ή εμποδίζει τη διάθεση στην αγορά και τη λειτουργία αυτών των συσκευών.

44 Συναφώς δεν αμφισβητείται ότι η επίμαχη διάταξη επιτρέπει, σε περίπτωση νέας εγκαταστάσεως ή μετατροπής συσκευής θερμάνσεως, την εγκατάσταση μόνο «στεγανοποιημένων» καυστήρων σε κατοικημένους χώρους.

45 Κατά συνέπεια, η διάταξη αυτή απαγορεύει έμμεσα, στις προαναφερθείσες περιπτώσεις, την εγκατάσταση μη στεγανοποιημένων καυστήρων εντός κατοικημένου χώρου. Η έμμεση αυτή απαγόρευση αποτελεί εμπόδιο στη λειτουργία συσκευών αυτού του τύπου, εμπόδιο απαγορευόμενο από το άρθρο 4 της οδηγίας.

46 Το γεγονός ότι το άρθρο 5, παράγραφος 10, του ΠΔ 412/93 επιτρέπει την εγκατάσταση τέτοιας συσκευής εντός κατοικημένου χώρου, εφόσον η συσκευή αυτή είναι απομονωμένη, όχι μόνο δεν αναιρεί το συμπέρασμα που εκτίθεται στην προηγούμενη σκέψη, αλλ' αντίθετα επιβεβαιώνει την ορθότητά του, αφού ο αγοραστής, για να μπορέσει να εγκαταστήσει τη συσκευή εντός κατοικημένου χώρου, πρέπει να υποστεί πρόσθετες δαπάνες.

47 Ομοίως, το γεγονός ότι η απαγόρευση που απορρέει από την εν λόγω διάταξη έχει ενδεχομένως περιορισμένη έκταση εφαρμογής, αφού δεν ισχύει σε περίπτωση απλής αντικαταστάσεως συσκευής θερμάνσεως, δεν αναιρεί τον χαρακτήρα της ως εμποδίου, δεδομένου ότι ισχύει στις περιπτώσεις νέας εγκαταστάσεως ή μετατροπής των συσκευών θερμάνσεως.

48 Κατά συνέπεια, η εν λόγω επιχειρηματολογία της Ιταλικής Κυβερνήσεως πρέπει να απορριφθεί.

49 Από τα ανωτέρω συνάγεται ότι το άρθρο 5, παράγραφος 10, του ΠΔ 412/93 είναι ασυμβίβαστο με το άρθρο 4 της οδηγίας.

50 Η Ιταλική Κυβέρνηση υποστηρίζει εντούτοις ότι η εν λόγω διάταξη μπορεί να δικαιολογηθεί βάσει του άρθρου 36 της Συνθήκης ΕΚ και του άρθρου 7, παράγραφος 1, της οδηγίας, διότι αποβλέπει στην προστασία της υγείας, της ζωής και της ασφάλειας των προσώπων και των κατοικιδίων ζώων.

51 Η εν λόγω κυβέρνηση προβάλλει συγκεκριμένα το επιχείρημα ότι η δυνατότητα επικλήσεως του άρθρου 36 της Συνθήκης προκύπτει από την ίδια την οδηγία, η οποία, με την πρώτη αιτιολογική σκέψη, όχι μόνο επιβάλλει στα κράτη μέλη την υποχρέωση διασφαλίσεως εντός του εδάφους τους της ασφάλειας και της υγείας των προσώπων, αλλά προβλέπει επίσης, στο άρθρο 7, ότι τα κράτη μέλη, όταν διαπιστώνουν ότι ορισμένες συσκευές, μολονότι χρησιμοποιούνται κανονικά, είναι δυνατό να θέσουν σε κίνδυνο την ασφάλεια των ανθρώπων και των κατοικιδίων ζώων, μπορούν να λαμβάνουν κάθε πρόσφορο μέτρο για να απαγορεύσουν ή να περιορίσουν τη διάθεση των συσκευών αυτών στην αγορά.

52 Εν πάση περιπτώσει, κατά την Ιταλική Κυβέρνηση, η δυνατότητα επικλήσεως του άρθρου 36 της Συνθήκης δεν μπορεί να αποκλείεται στις περιπτώσεις στις οποίες το συγκεκριμένο επίδικο συμφέρον δεν διασφαλίζεται επαρκώς από τα κοινοτικά μέτρα, καθόσον αφορά περιπτώσεις που δεν προβλέπονται από τις οδηγίες εναρμονίσεως (βλ. απόφαση της 10ης Ιουλίου 1984, 72/83, Campus Oil κ.λπ., Συλλογή 1984, σ. 2727).

53 Τέλος, η δυνατότητα εφαρμογής του άρθρου 36 της Συνθήκης εκ μέρους των κρατών μελών προβλέπεται ρητά, κατά την Ιταλική Κυβέρνηση, από το άρθρο 100 Α της Συνθήκης, βάσει του οποίου εκδόθηκε η οδηγία.

54 Συναφώς πρέπει να τονιστεί ότι, κατά πάγια νομολογία, όταν μια κοινοτική οδηγία προβλέπει την εναρμόνιση των μέτρων που είναι αναγκαία για τη δια-

σφάλιση της προστασίας της υγείας των ζώων και των ανθρώπων και διαμορφώνει ορισμένες κοινοτικές διαδικασίες ελέγχου της τηρήσεως των μέτρων αυτών, δεν δικαιολογείται πλέον η εφαρμογή του άρθρου 36, οι δε ενδεδειγμένοι έλεγχοι πρέπει να διενεργούνται και τα μέτρα προστασίας πρέπει να λαμβάνονται εντός του πλαισίου που έχει χαράξει η οδηγία εναρμονίσεως (βλ. απόφαση της 5ης Οκτωβρίου 1977, 5/77, Tedeschi, Συλλογή τόμος 1977, σ. 475, σκέψη 35).

55 Εν προκειμένω, όπως αναφέρθηκε ήδη στη σκέψη 32 της παρούσας αποφάσεως, η οδηγία εναρμόνισε πλήρως τις βασικές προδιαγραφές που πρέπει να πληρούν οι συσκευές αερίου. Όπως προκύπτει από την πέμπτη αιτιολογική σκέψη της οδηγίας, μεταξύ των προδιαγραφών αυτών καταλέγονται οι προδιαγραφές σχετικά με την ασφάλεια και την υγεία.

56 Επιπλέον, όπως αναφέρθηκε ήδη στη σκέψη 11 της παρούσας αποφάσεως, τα άρθρα 8 έως 11 και τα παραρτήματα II και III της οδηγίας αναφέρουν τις προϋποθέσεις υπό τις οποίες τίθεται το σήμα πιστότητας ΕΚ στις συσκευές που πληρούν τις βασικές προδιαγραφές της οδηγίας και προβλέπουν παράλληλα τις αναγκαίες προς τούτο διαδικασίες βεβαιώσεως και επιτηρήσεως.

57 Τέλος, από τα άρθρα 6, παράγραφος 1, και 7 της οδηγίας προκύπτει ότι η οδηγία έχει προβλέψει ορισμένες κοινοτικές διαδικασίες για την αποφυγή των προβλημάτων που θα μπορούσαν ενδεχομένως να εμφανιστούν κατά τη χρήση συσκευών αερίου.

58 Κατά συνέπεια, η οδηγία εναρμόνισε πλήρως, όσον αφορά τις συσκευές αερίου, τα μέτρα που είναι αναγκαία για να πληρούν οι συσκευές αυτές τις βασικές προδιαγραφές ασφάλειας και υγείας.

59 Κατά συνέπεια, τα κράτη μέλη δεν έχουν πλέον τη δυνατότητα να επικαλούνται ενώπιον του Δικαστηρίου το άρθρο 36 της Συνθήκης για να δικαιολογούν τα εθνικά μέτρα με τα οποία επιδιώκεται η πλήρωση των ίδιων αυτών προδιαγραφών.

60 Η ορθότητα του συμπεράσματος αυτού δεν αναιρείται εν προκειμένω από το άρθρο 100 Α, παράγραφος 4, της Συνθήκης.

61 Η ανωτέρω διάταξη ορίζει τα εξής:

«Όταν, αφού το Συμβούλιο εγκρίνει με ειδική πλειοψηφία ένα μέτρο εναρμόνισης, ένα κράτος μέλος θεωρεί αναγκαίο να εφαρμόσει εθνικές διατάξεις που δικαιολογούνται από σοβαρές ανάγκες που αναφέρονται στο άρθρο 36 ή σχετικές με την προστασία του χώρου της εργασίας ή του περιβάλλοντος, τις κοινοποιεί στην Επιτροπή.

Η Επιτροπή επιβεβαιώνει τις διατάξεις αυτές, αφού εξακριβώσει ότι δεν αποτελούν μέσο αυθαίρετων διακρίσεων ούτε συγκεκαλυμμένο περιορισμό του εμπορίου μεταξύ των κρατών μελών.

(...)»

62 Από την ανωτέρω διάταξη συνάγεται ότι η προβλεπόμενη στη διάταξη αυτή δυνατότητα, ανεξάρτητα από το αν υφίσταται ακόμη και όταν με το κοινοτικό μέτρο έχει επιτευχθεί πλήρης εναρμόνιση στον οικείο τομέα, προϋποθέτει την τήρηση της προς τούτο προβλεπόμενης διαδικασίας.

63 Εν προκειμένω όμως δεν αμφισβητείται ότι η Ιταλική Κυβέρνηση δεν κίνησε τη διαδικασία του άρθρου 100 Α, παράγραφος 4, της Συνθήκης.

64 Ομοίως, ένα κράτος μέλος δεν μπορεί να επικαλείται ενώπιον του Δικαστηρίου το άρθρο 7 της οδηγίας για να δικαιολογήσει ένα εθνικό μέτρο, εφόσον δεν έχει κινήσει τη διαδικασία που προβλέπει η εν λόγω διάταξη.

65 Υπό τις συνθήκες αυτές, ο ισχυρισμός που διατυπώνει η Ιταλική Κυβέρνηση βάσει των άρθρων 36 της Συνθήκης και 7, παράγραφος 1, της οδηγίας πρέπει να απορριφθεί.

66 Κατόπιν των ανωτέρω σκέψεων, επιβάλλεται να αναγνωριστεί ότι η Ιταλική Δημοκρατία, θεσπίζοντας και διατηρώντας σε ισχύ μια ρύθμιση που προβλέπει υποχρεωτικά, σε περίπτωση νέας εγκαταστάσεως ή μετατροπής συσκευής αερίου, την εγκατάσταση σε κατοικημένους χώρους αποκλειστικά και μόνο «στεγανοποιημένων» καυστήρων, απαγορεύοντας δηλαδή έμμεσα την εγκατάσταση καυστήρων άλλου μεν τύπου αλλά σύμφωνων προς την οδηγία, παρέβη τις υποχρεώσεις που υπέχει από την εν λόγω οδηγία.

Επί των δικαστικών εξόδων

67 Κατά το άρθρο 69, παράγραφος 2, του Κανονισμού Διαδικασίας, ο ηττηθείς διάδικος καταδικάζεται στα δικαστικά έξοδα, εφόσον υπήρχε σχετικό αίτημα του αντιδίκου. Δεδομένου ότι η Επιτροπή ζήτησε να καταδικαστεί στα έξοδα αυτά η Ιταλική Δημοκρατία, η οποία ηττήθηκε, το κράτος μέλος αυτό πρέπει να καταδικαστεί στα δικαστικά έξοδα.

Για τους λόγους αυτούς,

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (έκτο τμήμα)

αποφασίζει:

1) **Η Ιταλική Δημοκρατία, θεσπίζοντας και διατηρώντας σε ισχύ μια ρύθμιση που προβλέπει υποχρεωτικά, σε περίπτωση νέας εγκαταστάσεως ή μετατροπής συσκευής αερίου, την εγκατάσταση σε κατοικημένους χώρους αποκλειστικά και μόνο «στεγανοποιημένων» καυστήρων, απαγορεύοντας δηλαδή έμμεσα την εγκατάσταση καυστήρων άλλου μεν τύπου αλλά σύμφωνων προς την οδηγία 90/396/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 29ης Ιουνίου 1990, για την προσέγγιση των νομοθεσιών των κρατών μελών σχετικά με τις συσκευές αερίου, παρέβη τις υποχρεώσεις που υπέχει από την εν λόγω οδηγία.**

2) **Καταδικάζει την Ιταλική Δημοκρατία στα δικαστικά έξοδα.**

Hirsch Mancini Ragnemalm

Schintgen Ιωάννου

Δημοσιεύθηκε σε δημόσια συνεδρίαση στο Λουξεμβούργο στις 25 Μαρτίου 1999.

Ο Γραμματέας

R. Grass

Ο Πρόεδρος του έκτου τμήματος

P. J. G. Kapteyn